DOI: 10.30816/ICONN4/2017/43

Materializări toponimice ale Răului în sudul țării

Iustina Burci
Academia Română, Institutul de Cercetări Socio-Umane
„C.S. Nicolăescu-Plopșor", Craiova, România

Toponymic materialisation of *evil* in the south of Romania

Abstract: In the names of geographical objects from the regions of Oltenia and Muntenia (the two provinces that make the object of our analysis), the supernatural is present in both its aspects: positive (toponyms which include names of saints, religious objects, servants of the Church etc.) and negative. In this article, we aim to approach the latter aspect.
Some forms of relief were often named by the collective mentality in association with a gallery of negative characters, especially the most popular negative "hero" of all times – *the devil*. This naming occurred because the collective mentality is, on the one hand, tributary to its very nature, which determines it to highlight faults rather than qualities and, on the other hand, directly offended, while carrying out its daily activity, by the "drawbacks" of some forms of relief in its environment. As a result of empirical observation of reality or as a product of local legends that have *the devil* as a character, the range of toponyms from this category is – as we are to observe – at the crossroad between folklore, religion and geography, the connection between them representing the folk imaginary.
Keywords: toponymy, religion, devil, popular mentality, transfer.

Glosat în dicționare drept „ființă potrivnică lui Dumnezeu și omului, spirit al răului" (în accepție figurată, om plin de păcate, rău, crud; om poznaș, isteț, vioi)[1], *dracul*[2] a migrat treptat, din mitologie și folclor, către numeroase alte zone de interes ale spiritului uman, bucurându-se de un evantai de reprezentări în literatură, muzică, arte plastice, film etc. în conformitate cu epoca, tradiția și percepția individuală asupra personajului biblic a celor care l-au „găzduit" în operele lor.

Prezența diavolului în gândirea/imaginația umanității glisează, de fapt, între două moduri în care aceasta l-a perceput de-a lungul timpului, plecând de la „… conștiința

[1] https://dexonline.ro/definitie/drac (accesat la 12.05.2017).

[2] Lat. *draco* „dragon, balaur, șarpe", cf. gr. *drákon* „drac", port. și sp. *drago*, it. *drago*, cat. *drac*, fr. *drac*, alb. *dreq*, cu accepțiile „dragon", „animal/șarpe fabulos", „monstru, demon" (https://dexonline.ro/definitie/drac – accesat la 12.05.2017). Abia sub influența creștinismului, șarpele („specia cea mai vicleană dintre animale" – Șăineanu, 1908: 250) a fost învestit cu atributele diavolului.

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

inexistenței lui (… întruchipare fantastică) la ubicuitatea și realitatea lui"[3]. Între cele două extreme, pot fi identificate „imagini arhetipale în continuă modelare începând cu secolul al XII-lea, când demonul apărea ca o reprezentare materială în imaginarul colectiv și culminând cu secolul XXI, când acesta apare în multiple ipostaze și reprezentări, de la banalizarea mitului diabolic până la fascinația pentru partea malefică a ființei"[4].

Despre ce este, cum este și ce face *dracul* s-a scris mult în istoria existenței lui și continuă să se scrie încă. În lucrarea de față, imaginea va fi focalizată însă asupra diavolului ca actant pe tărâm toponimic și, din acest motiv, analiza noastră va avea în vedere acest spațiu, ori spații conexe, cu care toponimia se intersectează și de la care împrumută.

Astfel, primul „furnizor" important de material lexical util numelor de locuri este vocabularul comun al limbii. De aici au migrat atât „titularul" – *drac*, cât și unele dintre sinonimele acestuia – *benga, demon, naiba, satana, șeitan*. Repertoriul sinonimic al apelativului pe care îl avem în vedere este însă – în limbajul popular, în speță – cu mult mai bogat: mentalitatea satului, care se teme să numească spiritele necurate „pentru a nu dezlănțui forța lor incontrolabilă și uneori ostilă omului" (Evseev 1997: 314) și dorește să evite întâlnirea cu acestea – „Numele dracului nu e bine să-l pomenești, căci îndată ți se arată, ca și când l-ai fi chemat" (Candrea 1999: 146) –, întrebuințează denumiri metaforice când vorbește despre cel din urmă, pentru a nu dezechilibra rânduiala vieții creștinilor. *Dicționarul de sinonime*[5] ne oferă o listă a lor (în care se amestecă atât termeni autohtoni, cât și împrumutați, creați prin compunere ori derivare, cea diminutivală trădând și „o anumită simpatie secretă a unor categorii rurale față de diavol" Kernbach 1994: 227) – *Aghiuță, Bată-l crucea, Bedă, Belzebut, Carcandilă, Cel cu coarne, Cel-de-pe-comoară, Cel-din-baltă, Diavol, Ducă-se-pe-pustii, Faraon, Hâdache, Idol, Împelițatul, Împiedicătorul, Încornoratul, Mamon, Michiduță, Mititelul, Mutul, Năpustul, Nefârtatul, Nepriitorul, Nevoia, Nichipercea, Nodea, Păcatul, Pârdalnicul, Pârlea, Pocnetul, Procletul, Pustiul, Sarsailă, Sarsan, Săcretul, Scaloi, Scaraoțchi, Sotea, Spurc, Spurcat, Șlactrafu, Șotcă, Tartor, Ucigă-l-crucea, Ucigă-l-toaca, Vicleanul* etc.

Limitele inventarului nostru se pot dilata cu ușurință dacă analizăm și alte surse. Iată, de pildă, sub ce epitete sunt cunoscuți, în descântece, demonii responsabili[6]

[3] http://www.metaliteratura.asm.md/arhetipul-diavolului-de-la-istorie-spre-fictiune/ (accesat la 10.08.2017).

[4] *Ibidem*.

[5] Seche, Seche (2002: *s.v.*) (https://dexonline.ro/definitie/drac – accesat la 12.05.2017). La rândul său, în *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale* (1994: 54), Ivan Evseev menționează și următoarele nume: *Bălosul, Codea, Cornea, Iuda, Han-tătar, Vârlan*.

[6] Credința că cele mai multe afecțiuni sunt cauzate de acțiunea nefastă a unor ființe malefice a avut o răspândire largă la noi și aiurea. Faptul că „o ființă nevăzută, supranaturală, mitologică, un duh necurat sau un demon care s-a strecurat în timp" (Candrea, *op. cit.*: 131) a pus stăpânire pe trup reprezintă, pentru omul primitiv, sursa îmbolnăvirii sale. *Biblia* însăși conține, în Evanghelii, numeroase exemple de îndrăciți care s-au vindecat prin puterea cuvântului („Și, apropiindu-se el, demonul l-a aruncat la pământ și l-a zguduit. Iar Iisus a certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil și l-a dat tatălui său" Luca, 9, 42; „Și făcându-se seară, au adus la

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

de producerea unor boli – *Afurisitul*[7], *Apucatul, Arapul, Blestematul, Buzatul, Diochetorul cu Diochetoarea, Înfiorătorul, Lipitorul, Necuratul, Neprielnicul, Pocitorul cu Pocitoarea, Procletul, Râmnitorul, Săgetătorul, Spurcatul, Tâmpinatul, Turbatul, Ucigașul, Vârtejul, Vrăjmașul* etc. sau care sunt formulele denominative utilizate pentru *drac* în traducerea (Chivu 2015: 905) românească a *Divinei Comedii*: *Zbate-Aripi, Bot-de-Ogar, Fund-de-Iad, Cap-de-Câne, Rât-de-Porc, Bărboi-Zbârlit* etc.

Iar lista rămâne deschisă, căci interdicția de „ne-numire" (Felecan 2015: 139) a diavolului poate naște, încă, o varietate de eufemisme[8].

Din cauza popularității sale negative, dobândite în urma perseverenței de a le pune piedici oamenilor, perceput, în genere, ca spirit primejdios, înșelător, și, din când în când, poznaș ori lipsit de istețime[9], *dracul* „s-a amestecat" și într-o serie întreagă de frazeologisme și proverbe[10] românești: *a aduce pe* ***dracu*** *(cu lăutari) în casă, a arăta ca* ***dracul****, a arde* ***dracului*** *tămâie, a nu avea nici pe* ***dracul****, a se bate* ***dracii*** *la gura cuiva, a băga pe cineva în* ***draci****, a căuta pe* ***dracul*** *și a-l găsi pe tată-său, a căuta pe* ***dracul*** *cu lumânarea aprinsă, a-i da cuiva* ***dracul*** *cu coada pe la nas, a da peste* ***dracul****, a face pe* ***dracu*** *ghem, a fi* ***dracul*** *pe uscat, a fi înțărcat de* ***dracul****, a fugi (a se teme) ca* ***dracul*** *de tămâie, a (nu) se pune cu* ***dracul****, a se pricopsi ca* ***dracu****-n spini, a pricepe pe* ***dracul*** *(gol), a trage pe* ***dracul*** *de coadă, a trimite pe cineva de la* ***dracu*** *la tată-său, a se ține de cineva ca* ***dracul*** *de popă,* ***dracul*** *când n-are ce face își cântărește coada,* ***dracu****-lacu,* ***dracul*** *nu face biserici, nici puțuri la răspântii,* ***dracul*** *să-l pieptene, nici* ***dracul*** *nu se mai descurcă, nu e* ***dracul*** *atât de negru cum pare (cum îl fac babele), parcă a arat* ***dracul*** *cu cineva, șade* ***dracul*** *în baltă și râde de altul, râde* ***dracul*** *de porumbe negre și pe el nu se vede, trebuie să fie un* ***drac*** *la mijloc, unde și-a spart* ***dracul*** *opincile, unde a înțărcat* ***dracul*** *copiii, banul e ochiul* ***dracului****, beției și* ***dracul*** *îi iese cu ocaua înainte, la cel* ***bogat*** *și dracul îi leagănă copiii, a băga* ***burta*** *în draci, a scoate coaste de* ***drac*** *(din femeie), fă crucea mare că e* ***dracul*** *bătrân, nici lui Dumnezeu lumânare, nici* ***dracului*** *colaci, în gură cu Dumnezeu și în inimă cu* ***dracul****, a mânca sfinți și a scuipa* ***draci****, ochiul* ***dracului****, omul* ***dracului****, pui de* ***drac*** etc. Protagonistul este surprins în ipostaze ce oscilează între poziția de forță (*a fi dracu pe*

El mulți demonizați și a scos duhurile cu cuvântul și pe toți cei bolnavi i-a vindecat" Matei, 8, 16). În folclorul românesc, demonii răspunzători de producerea bolilor nu dispun de identitate nominală proprie, identificându-se prin chiar numele afecțiunilor pe care le produc (*Brâncă, Bubă, Cuțât, Junghi, Năjit* etc.) (vezi și Căprioară 2014: 10).

[7] Extrase din I.-Aurel Candrea, *op. cit.*, p. 149.

[8] În antroponimie, pornind de la trăsăturile lui fizice, *dracul* și-a trecut în inventar și supranumele *Cornilă* și *Negrilă* (vezi Avram 1960: 150), disponibilitatea de a da naștere și altora de acest gen fiind direct proporțională cu potențialul creativ al celui care denumește.

[9] „… zmeii și uriașii, diavolul și moartea sunt adesea ridiculizate în basme și păcălite de istețimea omenească. Necuratul, mai ales, devine ținta satirei populare și asupra lui se concentrează pățaniile cele mai ridicole, provenite din absoluta-i imbecilitate" (Șăineanu 1978: 547). Însă nu numai prostia, ci și frica de a nu fi vătămat de amenințările (cu crucea, aghiazma și tămâia etc.) ale creștinilor îl caracterizează pe diavol (pe drăcușori, în special). În basmele și descântecele românești, el se află frecvent în această situație.

[10] Exemplele au fost extrase din: Bolocan *et al* (1999, I: 326–331).

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

uscat, a fi înțărcat de dracul, a avea pe dracul în el etc.), cea în care puterile îi sunt limitate, „umanizându-se" (*nici dracul nu se mai descurcă, a se pricopsi ca dracu-n spini, șade dracul în baltă și râde de altul* etc.), mergând până la aceea de deferență față de ființa umană (*la cel bogat și dracul vine cu colacul, la cel bogat și dracul îi leagănă copiii* etc.) ori chiar de victimă (*femeia l-a îmbătrânit pe dracul, femeia-l judecă și pe dracul și-l scoate dator*).

Cu sens metaforic, apelativul *drac* a fost preluat și de către alte științe, care îl utilizează în propriile terminologii populare pentru a descrie plastic atributele unei realități „potrivnice". De exemplu, peste particularitățile percepute în mod negativ ale unor vegetale, imaginativul rural le-a suprapus pe cele negative ale diavolului, atribuindu-le, în mod analogic, și numele celui din urmă.

Referindu-se la plantele românești, Dumitru Bejan (1991: 97) afirma că cel mai frecvent constituent lexical aparținând ființelor supranaturale, prezent în denumirile acestora, este *drac*, iar Radu Drăgulescu[11] identifica 69 de fitonime create cu ajutorul aceluiași apelativ. Iată câteva dintre ele: *ardeiul dracului, barba dracului, buretele dracului, buruiana dracului, busuiocul dracului, capul dracului, cașul dracului, căruța dracului, cânepa dracului, coasta dracului, cornul dracului, dintele dracului, fasolea dracului, floarea dracului, iarba dracului, pielea dracului, mărul dracului, mătasea dracului, ochiul dracului, opinca dracului, orzul dracului, părul dracului, salata dracului, scaiul dracului, scuipatul dracului, spinele dracului* etc.; explicația denumirii lor rezidă fie în aspectul ori mirosul unora, fie în rezistența și capacitatea altora de a se înmulți și răspândi rapid, dăunând astfel culturilor agricole.

Inventarul speciilor de ovipare cuprinde și el numele *drăcuș*, *drăcuși*, *drăcușor*, *drăcușăl* „pitulice; împărătuș; cea mai mică pasăre" (Băcescu 1961: 313), sufixele diminutivale (*-uș, -ușor, -ăl*) și menționea că se referă la cea mai mică pasăre, imprimându-i denumirii, în această situație, o nuanță de alint. În schimb, *dracul-de-mare* a fost astfel botezat din cauza aspectului[12] neplăcut al peștelui: corp acoperit cu țepi pe partea dorsală, cap umflat cu bot scurt și ochi mari, ieșiți din orbite, înțepătură veninoasă și dureroasă. Iată atributele care-i justifică denumirea.

Toponimia recurge, în exprimarea cât mai fidelă a realității fizice, nu numai la împrumuturi din lexicul comun ori specializat, ci și din domenii-surori, precum antroponimia.

În antroponimie, cel mai cunoscut *drac* este cel transformat în supranume – *Dracul*[13] – și purtat de către Vlad II, domn al Țării Românești între anii 1436–1442 și 1443–1447. În acest caz, dar mai ales în cel al domnitorului Vlad Țepeș, fiul celui

[11] *Linguistic considerations on romanian phytonims created with the term „drac" (devil)*, http://www.upm.ro/ldmd/LDMD-03/Lds/Lds%2003%2039.pdf (accesat la 3.02.2017).

[12] http://www.animalutul.ro/pesti/specii-de-pesti/trachinus-draco-dracul-de-mare/1375/ (accesat la 20.07.2017).

[13] După ce a fost primit, la data de 13 decembrie 1431, în *Ordinul Dragonului,* fondat în 1408, de către Sigismund, Împărat al Imperiului Roman, cu scopul de a crește puterea bisericii și de a proteja familiile nobiliare maghiare și românești care se aflau în Imperiul Otoman (https://ro.wikipedia.org/wiki/Vlad_Dracul, accesat la 20.07.2017). Cel care a consacrat însă

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

dintâi, denumirea are conotații metaforice referitoare la cruzimea și spiritul autoritar al voievodului. Celelalte nume au propriile lor motivații, care trebuie analizate separat (acolo unde acest lucru mai este astăzi posibil): oricare dintre trăsăturile unei persoane (defecte corporale și sufletești, comportamente deviante etc.) raportate (prin filtrul interpretării subiective a denominatorilor[14]) la cele ale diavolului ar fi putut duce la apariția poreclei[15]. Documentele de arhivă[16], dar și inventarul antroponimic actual înregistrează o serie întreagă de patronime, simple și derivate, având la bază respectivul cuvânt. Despre acestea s-a vorbit în articolul *Apelativul drac în antroponimia românească* (Mangra 2001: 179–206).

Apelativul *drac,* în toponimie, apare în special în legătură cu denumirile morfonimelor, oronimelor, hidronimelor, hodonimelor, în general locuri care se impun fie prin alcătuirea lor geomorfologică, fie sunt zone favorabile, în conștiința populară, apariției forțelor malefice.

În capitolul *Topice care vorbesc despre credințe, superstiții și obiceiuri* (din lucrarea *Toponimia românească*), Iorgu Iordan (1963: 232–252) plasa denumiri care se referă la obiecte religioase (*Capela, Chilia, Clopotul, Crucea* etc.), reprezentanți ai bisericii

supranumele în istorie și în literatura universală, a fost Vlad Țepeș (*Dracula*). Despre originea numelui Dracula, vezi și Tomescu 2001: 91.

[14] Analizând poreclele pe care și le dau elevii câtorva școli din județul Cluj, Corina Cristoreanu remarca printre acestea și existența numelui *Satana,* motivat de comportamentul urât al posesorului său (*Poreclele din mediul școlar – între ludic și agresivitate*, în „Name and Naming" Conventional / Uncomventional in Onomastics (edited by Oliviu Felecan), Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2015, p. 102).

[15] Cel mai des, *diavolul* a fost asociat (în lumea satului) cu femeia: „Când e îndârjit rumânu pe femeia lui îi zice ce-i vine-n gură: muiere, muieruşcă, *calu dracului, dracu-mpielițat*, vulpe-n patru labe, scorpie, iasmă, pui de lele, teleleică, *talpa iadului, … tartoriță* … " (Jipescu 1881: 56; sublinierile din acest citat și din următoarele ne aparțin). Însă astfel de apelative le sunt „rezervate" în special celor în vârstă, căci „femeia îmbătrânind, devine supărăcioasă, rea și invidioasă pe cei tineri, cărora caută prin clevetiri să le otrăvească mulțumirea. De aceea poporul le învinovățește că ar avea legături cu necuratul și poreclele pe care le dau acestuia le aplică de multe ori și bătrânelor cu apucături rele" (Candrea 1895: 24): „Stăpâna acestei slujnice era viespea care înălbise pe dracu, îngrijitoarea de la palatul lui Făt-Frumos, o vrăjitoare straşnică, care închega apa și care știa toate drăcăriile de pe lume. Dar numai un lucru nu știa hârca: gândul omului. *Talpa iadului*, cum aude despre această minunăție, trimite slujnica degrabă, să-i cheme femeia cea străină la palat și, cum vine, o întreabă…" (Creangă 1989: 52). Femeile tinere, în schimb, sunt poreclite într-un sens mai puțin peiorativ, apelativele *diavoliță* și *drăcoaică* având o altfel de încărcătură, care include șiretenia, prefăcătoria și, uneori, caracterul șăgalnic: „Măndică!... Nu răspunde, *drăcoaica* … Se vede că-i mânioasă c-am închis-o în odaie … Apoi dă!... cu fetele... vorba ceea... paza bună ferește primejdia ră... Dumneaei, giupâneasa Măndica, era în plecare să se deie în dragoste cu puşchiu cel de Pepelea... un târâie-brâu, care-și bate gioc de toată lumea!" (Vasile Alecsandri, *Arvinte și Pepelea*, sc. III- https://ro.wikisource.org/wiki/Arvinte_%C8%99i_Pepelea#SCENA_III – accesat la 05.05.2017).

[16] Cuvântul *drac* este atestat în limba română, în Țara Românească, la 1459 – ca apelativ, la 1460 – ca antroponim și la 1526 – ca toponim [vezi Bolocan 1981: 69–70].

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

(*Hagiul, Protopopul, Sihastrul, Vlădica* etc.), locuri și ființe abstracte sau având o semnificație spirituală aparte (*Dumnezeu, Golgofta, Raiul, Vrăjitorul, Dracul* etc.), cu mențiunea că „toate datează din timpul orânduirii feudale, când, la fel ca în alte țări, viața spirituală era stăpânită de biserică" (*Ibidem*: 232).

Niciuna dintre părțile afirmației nu poate fi însă absolutizată. Dovadă sunt, pe de o parte, numele a căror „naștere" se plasează în afara graniței temporale stabilite[17]; pe de altă parte, unele forme de relief și-au primit denumirea nu pornind de la conceptele religioase către topo-obiect, ci invers, pornind de la observarea empirică a caracteristicilor, în cazul nostru, defavorabile ale locului și, prin prisma acestora, asocierea lui cu trăsăturile negative ale ființelor supranaturale. Astfel, o serie de obiecte geografice (drumuri, văi, creste, bălți etc.) se dovedesc a fi periculoase pentru integritatea fizică a oamenilor, îngreunându-le existența de zi cu zi, aidoma forțelor necurate (*dracul, balaurul, zmeul*) care pot interveni în viața lor în felurite moduri. Are loc, în mentalitatea populară, o suprapunere a celor două, în urma căreia acele obiecte din mediul geografic înconjurător valorizate negativ capătă adesea și identitatea nominală a slujitorilor *Răului*.

Structura bipolară a conștiinței satului – divizată între bine și rău – are, așadar, și consecințe onomastice, bazele antropologice ale numirii punând „în valoare idiosincraziile imaginarului și modelului denominativ popular" (Milică 2013: 198).

Dumnezeu și *Dracul* devin, și în toponimie, concepte metaforice antagonice. Primul, coborât în lumea profană și asociat, la nivel denominativ, ființei umane, apare în exemple precum: *Crucea lui Dumnezeu*[18] (MH), *Podu lu Dumnezău* (MH), *Fântâna lui Dumnezeu* (PH), *Eleșteu lu Dumnezeu* (AG), *Heleșteu lu Dumnezeu* (AG), *Puțu cu Apa lui Dumnezeu* (BZ), *Valea lu Doamne* (GJ) etc., în care *Dumnezeu* se află în ipostaza de posesor al unor obiecte cu însemnătate practică sau cu efect benefic[19] în viața restrânsă a comunității.

Dracul, dimpotrivă, este prezent în denumirile acelor locuri care s-au remarcat

[17] Printre acestea se numără: *Curătura Strigoiului* (Vâlcea; atestat în 1893), *Dealu Crucii* (Vâlcea; 1864), *Dealu Demonului* (Vâlcea; 1864), *Dealu Dracului* (Dolj; 1898), *Balauru* (Dolj; 1896), *Dealu Bisericii* (Dolj, Vâlcea; 1898), *Fântâna lui Dumnezeu* (Prahova, 1919–1945), *Groapa Dracului* (Prahova, 1933). Exemplele au fost extrase din *Dicționarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO) (coord. prof. univ. dr. Gh. Bolocan), vol. I (A-B), 1993 și urm.; *Dicționarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM) (coord. prof. univ. dr. Nicolae Saramandu), 1 (A-B), 2005 și urm. – pe care le vom utiliza pe parcursul lucrării noastre.

[18] În cele mai multe cazuri, numele respective sunt provenite de la antroponime transferate în toponimie.

[19] În același registru (al vieții bisericești) se încadrează și denumiri, precum: *Arhanghelul Mihail* (BZ), *Balta Sfânta* (DJ), *Blagovești*enia (BZ), *Candela* (DB), *Crucea Maicii Domnului* (MH), *Fântâna cu Mătăniile* (MH), *Fântâna lu Sfântu* (MH), *Fântâna Sfântului Nicolae* (DJ), *La Icoană* (DJ, GJ, MH, VL), *La Puțu Moaștelor* (PH), *La Rugăciune* (PH), *La Sfânta Vineri* (AG), *Lacu Sfintei Vineri* (TR), *Mahalaua Maicii Precistei* (PH), *Maica Precestă* (DJ), *Măgura Serafimului* (TR), *Ogașu Teiului cu Icoana* (GJ), *Păresimi* (OT), *Păru cu Moaștele* (MH), *Poiana cu Icoane* (MH), *Poiana Iconiței* (MH), *Sântilia* (AG), *Sfânta* (DJ, GJ, MH), *Sfântu Gheorghe*

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

prin funcționalitate redusă cauzată de morfologia terestră particulară, prin forme ori dimensiuni neobișnuite; alteori însă, apare în legende special create de către mentalitatea tradițională în încercarea de a găsi justificare unor lucruri aparent inexplicabile care se petrec în jurul ei. Un exemplu concludent este cel al denumirii *Piatra Dracului*, stâncă aflată în județul Neamț, pe râul Bistrița. Despre ea localnicii cred că a făcut obiectul unui pariu între *Dumnezeu* și *Diavol*, în lupta celui din urmă pentru a obține controlul asupra omenirii. Legenda spune că *Dracul* s-a lăudat că va putea fura stânca aflată în vârful Ceahlăului și că o va aduce înapoi în zori. A reușit să o desprindă de pe munte, dar, în timp ce încerca să o readucă, a auzit cântecul cocoșilor de la răsăritul soarelui, s-a speriat și a scăpat-o. Localnicii relatează că și astăzi mai încearcă să o pună la loc, dar nu reușește niciodată să o deplaseze mai mult de câțiva centimetri. Așa s-a ajuns să se creadă că *Piatra Dracului* își modifică poziția în timpul nopții, lucru explicat însă de specialiști ca fiind, de fapt, o iluzie optică apărută ca urmare a fluctuației debitului apei[20].

Prezența apelativului *drac* în structura unor microtoponime din Oltenia și Muntenia este, cu siguranță, motivată în fiecare dintre cazuri; numai că, se întâmplă uneori ca acei factori favorizanți *sui-generis* care au apăsat, la un moment dat, pedala imaginației namengeberilor să se fi pierdut printre cețurile vremurilor (la fel ca denominatorii locurilor), nemaifiindu-le cunoscuți membrilor comunității actuale. Rămâne însă ca o constantă ideea că apariția numelor se datorează, de regulă, amestecului dintre credința în duhurile care populează diverse spații și aspectul fizic diferit al celor din urmă, înțeles de conștiința populară ca necurat sau vătămător.

Corpusul analizat cuprinde exemple din cele două regiuni deja menționate, fiind clasificat, pentru început, în ordinea alfabetică a primului termen[21]:

Balta cu Draci [s. Ohaba c. Șovarna-MH];
Balta Dracilor [s.c. Jupânești-GJ; s. Bucșani c. Ionești-VL];
Balta Dracului [baltă s. Zăval c. Gighera-DJ; s.c. Plopii Slăvitești, s.c. Slobozia-Mândra-TR];
Balta Ochiu Dracului [s.c. Bistreț-DJ];
Calea Dracului [s. Traian or. Vânju Mare-MH];
Calu Dracului [deal or. Vânju Mare-MH];
Căldarea Dracului [căldare glacială s.c. Voineasa-VL];
Cioaca Dracilor [s. Valea Mare c. Runcu-GJ];
Coasta Dracului [coastă s. Măneciu-Pământeni c. Măneciu, s. Pietriceaua c. Brebu-PH];

(BZ, GR, IL, TR), *Sfântu Vasile* (IL), *Stâlpu Ecleziarhului* (VL) etc., reprezentând numele unor sfinți, sărbători, obiecte de cult etc.

[20] http://www.descopera.ro/natura/13833309-piatra-dracului-stanca-solitara-din-bistrita-si-legendele-cu-draci-duhuri-bune-si-capcauni-tesute-in-jurul-ei (site accesat la 14.07.2017).

[21] Atașăm și apartenența locală a denumirilor, pentru o mai bună vizualizare a lor în teritoriu.

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

Colțu Dracului [vârf muntos s.c. Ștefești-PH];
Cornetu Dracului [s. Cloșani c. Padeș-GJ];
Cotu Dracului [s. Leotești c. Bobicești-OT];
Cracu Dracul [s. Dâlma c. Bala-MH];
Cracu Dracului [s.c. Polovragi-GJ];
Dealu Dracului [s.c. Lungești-VL];
Dealu Văii Dracului [loc s. Odobasca c. Poiana Cristei-VR];
Drăcești [sat, siliște s. Popeasca s.c. Goiești-DJ; deal s. Arpadia c. Țânțăreni, poiană s. Florești c. Țânțăreni- GJ; parte de sat s. Govodarva c. Căzănești-MH];
Drăceni [sat c. Galicea Mare-DJ; loc s. Cârjei c. Hinova-MH; loc s. Doba c. Pleșoiu-OT];
Drumu Dracilor [s.c. Țițirigi-VL];
Drumu Dracului [s.c. Brănești-DB];
Drumu Moara Dracilor [s.c. Cetate-DJ];
Fânețele Dracului [loc s. Homorâciu c. Izvoarele-PH];
Fântâna Dracului [loc s.c Zăvoaia-BR; loc s. Nișcov c. Vernești, s. Curmătura c. Nehoiu, c. Viperești-BZ];
Gaura Dracului [loc s. Bâsca-Chiojd c. Chiojdu-BZ];
Genunea Dracului [loc s. Goidești c. Goidești, s.c. Brăiești-BZ];
Groapa Dracului [loc s. Drajna de Sus c. Drajna-PH];
Gura Brebii Dracului [loc s.c. Gratia-TR];
Hanu Dracului [m. Ploiești-PH];
În Șaua Dracului [s.c. Văleni-Dâmbovița-DB];
La Comoara Dracilor [s. Românești c. Potlogi-DB];
La Hanu Dracului [or. Zimnicea-TR];
La Hălăciuga Dracului [loc s.c. Ceptura-PH];
La Mărăcinele Dracului [loc s.c. Seaca-TR];
La Măru Dracului [loc or. Slănic-PH];
La Moara Dracului [s.c. Baia de Fier-GJ; s. Gălătreni or. Brezoi-VL];
La Păru Drăcoaicî [s. Bârzești c. Bărbătești-VL];
La Poiana Draci [s. Valea Leurzii c. Buciumeni-DB];
La Râpa cu Draci [s.c. Tătaru-PH];
La Râpa Dracului [loc s. Bordenii Mari c. Scorțeni-PH];
La Toaia Dracilor [s.c. Bâlta c. Runcu-GJ];
Lacu Dracului [loc s. Negrești c. Coșești-AG; lac lângă or Călărași-CL; lac-IL];
Lunca Dracului [loc s. Trăisteni c. Valea Doftanei-PH];
Malu Dracului [loc s. Plopu or. Titu-DB; loc s. Bumbuiești c. Boișoara, or. Brezoi-VL];
Matca Dracului [s.c. Șișești-MH];
Măgura Dracilor [s.c. Rast, s. Cioroiu Nou c. Cioroiași-DJ];
Măgura Dracului [s.c. Siliștea Crucii-DJ];
Mărăcinele Dracului [sat c. Segarcea Vale-TR];

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

Mâna Dracului [loc s. Cheia c. Măneciu-PH];
Moara Dracilor [s.c. Arefu, s. Valea Mare-Podgoria c. Ștefănești-AG];
Moara Dracului [s.c. Moroieni-DB];
Muchia Văii Dracului [loc s.c. Domnești-AG];
Ochii Dracului [loc adânc s. Catanele c. Negoi-DJ];
Pământu Dracului [s. Văluța c. Crușeț-GJ];
Pârâu Dracului [s.c. Arefu-AG; s. Burtea c. Mânzălești-BZ; satele: Crasna Ungureni, Drăgoiești și Dumbrăveni c. Crasna, s. Stăncești c. Mușetești, s.c. Polovragi, s. Gureni c. Săcele-GJ];
Pârâu Drăcoaia [s. Bereasca c. Săcelu-GJ];
Pârâu Palma Dracului [pârâu s. Pleșa c. Bumbești-Jiu-GJ];
Peștera Dracilor [peșteră-AG];
Picioru Dracului [loc s.c. Cerașu, s.c. Drajna-PH];
Pietrele Dracu [teren pietros s.c. Bratovoiești, s. Foișor c. Drănic-DJ];
Piscu Dracilor [s. Cotmenița, s.c. Băbana-AG];
Piscu Dracului [loc s. Cârstieni s. Valea Corbului c. Călinești-AG; s.c. Beceni, s. Bădeni c. Breaza, colină s. Gura Teghii, loc s.c. Măgura, loc s. Grăjdana c. Tisău, s. Scărișoara c. Cislău, s.c. Tisău-BZ; s.c. Polovragi, or. Țicleni-GJ; s. Gura Motrului c. Butoiești-MH; loc s. Foleștii de Sus c. Tomșani-VL];
Plaiu Dracilor [loc s.c. Ocnița-DB];
Poarta Dracului [pârâu s.c. Broșteni-VR];
Podu cu Dracu [s.c. Ciuperceni-GJ];
Poiana Dracilor [s.c. Runcu-GJ];
Poiana Dracului [loc s.c. Perieți-OT; s. Giuleștii de Sus c. Fârtățești, s.c. Lungești-VL];
Poienile cu Draci [s. Valea Leurzii c. Buciumeni-DB];
Poteca Dracilor [s. Valea Pechii c. Schitu-Golești-AG];
Prispa Dracului [prispă s. Gornet c. Pătârlagele-BZ];
Privalu Dracului [loc s.c. Mănăstirea-CL];
Puțu Dracului [loc s.c. Răzvad, s. Mircea Vodă c. Sălcioara-DB];
Răscrucea de la Genunea Dracului [loc s. Goidești c. Brăiești-BZ];
Răspântia Dracilor [s. Românești c. Potlogi-DB];
Râpa Dracului [s. Valea Bradului c. Mihăiești, s. Valea Pechii c. Schitu-Golești-AG; loc s. Varlaam c. Gura Techii-BZ; s.c. Bezdead, s. Glodeni-DB; s.c. Baia de Fier, s.c. Polovragi-GJ; c. Brebu-PH; c. Gălăteni-TR];
Sălciile Dracului [loc s. Bădeni c. Breaza-BZ];
Scoaba Dracilor [s.c. Runcu-GJ];
Scursura de la Genunea Dracului [loc s. Varlaam c. Gura Teghii-BZ];
Seciu de la Genunea Dracului [loc s. Varlaam c. Gura Teghii-BZ];
Slemnea Dracului [loc s.c. Gura Teghii-BZ];
Toaia Dracilor [s. Bâlta c. Runcu-GJ];
Toaia Dracului [s.c. Peștișani-GJ];

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

Vadu Dracilor [s.c. Butoiești-MH];
Valea Dracu [s. Stupina c. Cârlogani-OT; s. Cucești c. Oteșani-VL];
Valea Drăceștilor [s. Arpadia c. Ţânţăreni-GJ];
Văile Dracului [vale s.c. Bărbătești-VL];
Vâlceaua Dracului [vâlcea s. Mitrofani c. Sutești-VL].

Pe baza materialului prezentat anterior putem face următoarele observații:

1. Unele nume de locuri din lista noastră, precum *Calul Dracului, Coasta Dracului, Mărăcinele Dracului, (La) Mărul Dracului,* pot avea o altă origine decât cea toponimică, etimologia lor regăsindu-se fie în nomenclatorul denumirilor ortopterelor, fie în cel al fitonimelor. Astfel, libelula, insectă prădătoare, a fost numită popular *calul dracului*, în timp ce, o anumită specie de plante cu ace înțepătoare, *spinul* sau *mărăcinele dracului*. *Coasta dracului* este, de asemenea, un fitonim care „redă fie morfologia și culoarea lăstarilor tineri cărnoși și alburii, fie a rizomului orizontal prevăzut cu multe rădăcini cilindrice mai mult sau mai puțin paralele, comparate cu coastele prinse de șira spinării”[22]. *Mărul dracului*, în schimb, și-a dobândit „reputația” din cauza fructelor amare sau toxice ale plantei. Este plauzibil ca astfel de nume să fi pătruns în toponimie prin transfer onimic.

2. Denumirile *Gaura Dracului* și *Groapa Dracului* pot viza sensul latinesc al termenului secund – „șarpe”[23], desemnând locul de repaus al nevertebratei.

3. Analizând tipul apelativelor topice, vom observa că cele mai multe dintre ele privesc căi de acces (*calea, drumul, poteca, răscrucea, răspântia*), luciuri de apă (*balta, fântâna, lacul, pârâul, puțul*), zone greu accesibile (*genunea, peștera, pietrele, piscul, râpa*); conform credințelor populare, acestea sunt locurile predilecte ale ființelor supranaturale. Nu este însă obligatoriu ca denumirile să indice faptul că aici a sălășluit o forță[24] necurată, ele putând semnala, pur și simplu, un loc rău (ca formă, accesibilitate etc.).

---

[22] http://www.upm.ro/ldmd/LDMD-03/Lds/Lds%2003%2039.pdf (site accesat la 20.07.2017).

[23] Identitatea *șarpe-drac* apare, de altfel, în numeroase mituri cosmogonice românești cu privire la ascendența *dracului* (vezi Mangra, *op. cit.*: 190, nota 4).

[24] În toponimie, *dracul* nu este singurul reprezentant al *Răului*. El este secondat de alte ființe supranaturale – zmei (*Balta Smeului* – MH, *Dealu Zmeului*-AG, BZ, *Fântâna Zmeului* – PH, AG, *În Piscu Zmeului* – MH, *La Râpa Zmeului* – AG, *Lacu Zmeului* – AG, DB, GR, *Ochiu Smeului* – OT, *Pădurea Zmeoaica* – VL, *Pietrele Zmeilor* – VL, *Smei* – AG, *Stejarii Zmeului* – OT etc.) și balauri (*Balauru* – DJ, *Dealu Balaurului* – MH, *Fântâna Balaurului* – VL, *Gura Balaurului* – BZ, *Măgura Balaurului* – TR, *Piatra Balaurului* – BZ, *Plaiu Balaurului* – PH, *Bălăureasca* – TR, *Bălăuroaia* – AG etc.), sinonime uneori, în concepția folclorică, cu cel dintâi. Sinonim cu apelativul *drac* poate fi însă și calificativul *rău*. După cum am menționat deja, nu este obligatoriu ca denumirile să indice faptul că în locul respectiv, conform credințelor populare, au viețuit/viețuiesc forțe necurate, ci poate să însemne și un loc rău. Identitatea *diavol – rău* este prezentă, de altfel, în limbajul bisericesc (*ci ne izbăvește de cel rău* – rugăciunea *Tatăl nostru*). Iorgu Iordan (1963: 248–249) identifica o denumire dublă pentru unul și același loc: *Dracul* sau *Valea Rea*. În Oltenia, există 28 de topice *Valea Rea,* atestate între 1510 și 1898. Dacă vreunul dintre ele

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

4. În toponimele *Balta Ochiu Dracului, Cotu Dracului, Cracu Dracul, Cracu Dracului, Gura Brebii Dracului, Mâna Dracului, Ochii Dracului, Picioru Dracului,* apelativele anatomice *cotu*[25] („loc, porțiune unde un drum, o vale etc. își schimbă brusc direcția"), *cracu* („ramificația unui munte, deal, apă"), *gura* („locul unde un pârâu/râu se varsă în altă apă"), *mâna*[26], *ochii* („porțiune de apă limpede într-o baltă, mlaștină"), *picioru* („partea de jos a unei înălțimi, a unei coaste") au valoare metaforică, capacitatea foarte mare de conversie a cuvintelor care exprimă părți ale corpului uman în termeni entopici fiind arhicunoscută. Tot metaforic sunt utilizate *scoaba* (*Scoaba Dracilor*) și *șaua* (*În Șaua Dracului*), primul apelativ cu sensurile „scobitură în pământ, mai accentuată, prin care se scurg apele din munte/vale adâncă ca o scobitură", iar cel de-al doilea cu accepția „spinare lată cu pante repezi între două dealuri".

5. Din punct de vedere structural, au fost identificate două tipare de compunere:

a) tiparul monomembru.

Ca toponim simplu (ne/derivat, la plural sau la singular), *dracul* apare în puține situații: *Draci* – loc în satul Nenciulești (TR); *Dracu* – lac în satul Grădiștea (IL); vâlcea în satul Optași (OT); munte în satul Polovragi (GJ); vale în satul Stupina (OT); *Drăcești* – sat și siliște în comuna Goiești (DJ); deal în satul Arpadia (GJ); poiană în satul Florești (GJ); parte de sat în satul Govodarva (MH); *Drăceni* – sat în comuna Galicea Mare (DJ); loc în satul Cârjei (MH); loc în satul Doba (OT).

b) tiparul plurimembru.

În cadrul modelului, relațiile stabilite între părțile componente sunt multiple:

– nominale: *Cracu Dracu, Pietrele Dracu, Valea Dracu*. Cazul nominativ imprimă construcției toponimice un caracter de generalitate și impersonalitate, lipsa articolului (care individualizează o anumită persoană sau care exprimă posesia) ori a prepozițiilor (care localizează obiectul denumit) ducând la stabilirea unui „raport onimic, prin care numele persoanei devine numele obiectului socio-geografic … , asemenea unei etichete. Sintagmele își pierd transparența inițială, se abstractizează – proces paralel cu pierderea progresivă a motivării la numele simple, personale sau descriptive" (Moldovanu 2014: XIV). Pot fi încadrate aici și denumirile *Balta Ochiu Dracului* și *Drumu Moara Dracilor*, alcătuite din entopicele *Balta, Drumu* + toponimele compuse în nominativ *Ochiu Dracului* și *Moara Dracilor*;

– prepoziționale (cu acuzativul): *Balta cu Draci, La Râpa cu Draci, În Șaua Dracului, La Toaia Dracilor, Podu cu Dracu, Poienile cu Draci, Răscrucea de la Genunea Dracului, Seciu de la Genunea Dracului* etc. După cum se poate observa, locul prepozițiilor în astfel de structuri nu este fix, ci mobil: ele se pot afla atât în debutul construcției, cât și în poziție mediană. În funcție de conectorii utilizați și de poziția acestora, sensul toponimului poate fi unul de caracterizare a locului (*Balta cu Draci*), de fixare în teren

reprezintă sau nu o exprimare metonimică a diavolului este greu de spus în momentul de față. Doar o cercetare *sui-generis* ne poate lămuri asupra subiectului.

[25] Pentru o imagine detaliată a paletei semantice a termenilor citați, a se vedea Bolocan *et al*., 2009 I, 2010 II..

[26] Formațiune stâncoasă care pare că are cinci degete.

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

a unui obiect geografic (*Răscrucea de la Genunea Dracului*) sau ambele (*La Râpa cu Draci*);

– genitivale: *Balta Dracului, Drumu Dracilor, Pământu Dracului, Pârâu Dracului, Peștera Dracilor, Sălciile Dracului* etc. În cazul acestor exemple, motivația apariției denumirilor este încă vizibilă, păstrându-se, în plus, și expresivitatea lor; determinantul toponimic *Dracului/Dracilor* are la bază substantivul omonim *drac,* ceea ce ne conduce, din punct de vedere etimologic, către stabilirea cu ușurință a contextului în care au luat naștere numele respective.

6. Pentru marea majoritate a numelor cuprinse în materialul nostru legătura semantică a denumirilor cu corespondentele lor apelative este una cât se poate de transparentă; însă, nu întotdeauna primele derivă din ultimele, legătura dintre ele fiind, uneori, intermediată antroponimic sau toponimic. Nu ridică probleme de etimologie denumiri, precum *Drăcești, Drăceni, Valea Drăcștilor* – provenite de la nume personale, ori cele analitice – *Drumu Moara Dracilor, Gura Brebii Dracului, La Hălăciuga Dracului, În Șaua Dracului* – în care *Dracului/Dracilor* este evident un toponim. Alte situații reclamă însă o analiză particulară în stabilirea corectă a originii. Așa se întâmplă, de pildă, în cazul toponimului *Pârâu Dracului,* înregistrat atât în Buzău, cât și în Argeș. Dacă în primul caz s-a stabilit proveniența antroponimică a denumirii, în cel de-al doilea, *Dracului* se originează în substantivul comun omonim. Este necesară, așadar, o cercetare de la caz la caz, singura care poate evidenția calitatea termenului în faza sa pretoponimică.

7. Dacă ar fi să ne pronunțăm pe baza toponimelor noastre, am putea spune că *dracul* este o ființă solitară. Marea majoritate a locurilor prezentate sunt percepute de către denominatorii populari ca spațiu de desfășurare al unei singure creaturi supranaturale, lucru care se reflectă și în utilizarea la singular a apelativului *drac* (*Balta Dracului, Privalu Dracului* etc.), toponimele în care este folosit pluralul (*Drumu Dracilor, La Râpa cu Draci* etc.) fiind inferioare numeric. „Discriminată" s-a dovedit a fi și partea feminină: *Pârâu Drăcoaia* este singurul nume de loc înregistrat, dar, din păcate, nici măcar aici nu putem fi siguri de proveniența „diavolească" propriu-zisă a denumirii, ținând cont că există o plantă (v. *supra*) supranumită în acest mod. Etimologia hidronimului s-ar putea traduce astfel: pârâul în a cărui proximitate crește planta *drăcoaia.*

8. Toponimele *Râpa Dracului* (AG, BZ, DB, GJ, PH, TR) și *Piscu Dracului* (AG, BZ, GJ, MH, VL) sunt cele mai frecvente denumiri (prezentând, în județele în care au fost înregistrate, și ramificații la nivelul mai multor sate); la o oarecare distanță distribuțională, sunt secondate de *Lacu Dracului* (AG, CL, IL), *Pârâu Dracului* (AG, BZ, GJ); *Balta Dracilor* (GJ, VL), *Balta Dracului* (DJ, TR), *Fântâna Dracului* (BR, BZ), *La Moara Dracului* (GJ, VL), *Malu Dracului* (DB, VL), *Poiana Dracului* (OT, VL) și *Valea Dracu* (OT, VL). Restul numelor au fost întâlnite punctiform – la nivelul unui singur județ (*Puțu Dracului,* s.c. Răzvad, s. Mircea Vodă c. Sălcioara-DB etc.) sau chiar la nivelul unui singur sat (*Privalu Dracului,* s.c. Mănăstirea-CL etc.). În general, entopicele care fac parte din lexicul de bază al limbii române (*balta, fântâna, pârâul, piscul, poiana, valea* etc.) au o mare capacitate de generalizare și pot constitui indicatori locali importanți

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

pentru comunitatea uneia sau mai multor așezări, bucurându-se de o „vizibilitate" mai mare decât a acelora care desemnează obiecte particulare (*prispa, privalul, scoaba, toaia* etc.). Așadar, pe lângă factorii extralingvistici, raportul generalizare vs particularizare este unul dintre resorturile care înclină balanța în (de)favoarea circumscrierii teritoriale a numelor de locuri compuse cu apelative topice.

*

Teama de a-i rosti adevăratul nume (despre care vorbeam la începutul lucrării) nu a rămas fără urmări nici la nivelul sistemului tradițional toponimic. Iar acest lucru rezultă din multitudinea „sosiilor" onomastice, dacă le putem spune astfel, pe care entitatea prototipică a *Răului* le are:

• ***Benga***[27]: *Benga* [moșie c. Gura Teghii, sat, moșie, pădure, izvor c. Pătârlagele-BZ; vâlcea s. Valea Dadei c. Hulubești, parte de sat s.c. Văleni-Dâmbovița, fânețe s.c. Văleni-Dâmbovița-DB; sat, pădure c. Movileni-OT]; *Benga Nouă* [parte de sat s. Lunca c. Pătârlagele-BZ]; *Bengari* [uliță s. Burdești c. Suseni-AG]; *Bengeasca* [moșie c. Merei-BZ; uliță, pârâu s. Racovița c. Polovragi-GJ; pădure s. Crăguiești c. Șișești-Mh; moșie or. Boldești-Scăieni, s.c. Lipănești-PH; fâneață s. Rugetu c. Slătioara-VL]; *Bengeasca-Lipănești* [moșie or. Boldești-Scăieni-PH]; *Bengescu* [loc s. Valea Muierii de Jos c. Melinești-Dj]; *Bengești* [parte de sat s. Dâmbovicioara, deal s. Suslănești s. Aluniș c. Mioarele-AG; sat c. Bengești-Ciocadia, deal s.c. Samarinești-GJ]; *Bengești-Ciocadia* [comună-GJ]; *Bengești-Slobozia* [sat c. Bengești-Ciocadia-Gj]; *Bengeștii de Jos* [sat c. Bengești-Ciocadia-Gj]; *Bengeștii de Mijloc* [sat c. Bengești-Ciocadia-Gj, comună în plasa Amaradia, constituită din satul cu același nume]; *Bengeștii de Sus* [sat c. Bengești-Ciocadia-Gj, comună în plasa Amaradia, constituită din satul cu același nume]; *Coasta Bengăi* [munte s. Voinești, s.c. Voineasa, s. Ciunget c. Malaia-Vl; or. Novaci, s. Cernădia c. Baia de Fier, izvor or. Novaci-GJ]; *Târgu Bengăi* [sat c. Bengești-GJ]; *La Codru lu Benga* [s. Zărnești c. Lăpușata-VL];

• ***Ciort***[28]: *Ciortan* [coastă de deal s. Moșteni c. Frâncești, loc s. Cetățeaua c. Sutești-VL]; *Ciortani* [deal s.c. Turcinești-GJ]; *Ciortanu Măgurii cu Frasini* [crac de munte s. Cernădia c. Baia de Fier-GJ]; *Ciortanu Măgurii lui Urs* [înălțime s. Bercești or. Novaci-GJ]; *Ciortanu Runcului* [crac de munte s. Cernădia c. Baia de Fier-GJ]; *Ciortănești* [parte de sat s.c. Predești-DJ]; *Ciortănoaia* [deal s. Bălteni c. Copăceni-VL]; *Ciortea* [deal, pârâu s. Andreiești c. Vladimir-GJ; munte or. Brezoi, pășune s. Păscoaia or. Brezoi-VL]; *Ciortești* [parte de sat s. Șasa c. Dănești-GJ; *Ciortești* [sat c. Zătreni, pisc s. Ciortești c. Zătreni-VL]; *Ciortoiu* [pădure s. Bârcaciu s. Mușetești c. Mușetești-GJ];

[27] *Drac,* în mito-folclorul și superstițiile țiganilor. În toponimie, aceste denumiri au la bază antroponime sau nume de grup (provenite, de asemenea, tot de la nume personale).

[28] În slavă, *ciort* (*чёрт*) înseamnă „drac". Pe tărâm românesc, prin resemantizare apelativul a căpătat și accepțiile de „înălțime cu vârful retezat, tăiat", „crac dintr-un deal, munte", sensuri pe care le are în unele toponime prezentate: *Ciortanu Măgurii cu Frasini, Ciortanu Măgurii lui Urs, Ciortanu Runcului.*

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

Ciortu [înălțime s.c. Bumbești-Jiu-GJ; deal, vale s.c. Punghina-MH]; *Ciortea* [munte c. Călugăreni-PH];

• ***Demon***: *Dimonu* [parte de sat s. Petrești c. Bărbătești, deal, izlaz s. Poienari c. Bumbești-Pițic, deal s. Poiana Seciuri c. Bustuchin-GJ; loc s. Găvănești c. Baldovinești-OT; loc. or. Drăgășani, deal s.c. Mateiești-VL, deal s. Olteț s. Valea Văleni c. Zătreni-VL][29]; *Culmea Dimonului* [s. Săscioara c. Zătreni-VL];

• ***Maiman***[30]: *Maimanu* [pârâu s.c. Amărăștii de Sus-DJ];

• ***Mamete***[31]: *Mamete* [vale s. Valea Muierii de Jos c. Melinești-DJ]; *Mametele Mare, Mametele Mic* [pârâuri s. Valea Muierii de Jos c. Melinești-DJ];

• ***Naiba***: *Naiba* [munte, pârâu s. Cerna-Sat c. Padeș-GJ]; *Balta cu Naiba* [s. Ohaba c. Șovarna-MH]; *Cracu Năibii* [s. Cerna-Sat c. Padeș-GJ, s. Dâlma c. Bala-MH]; *Drumu la Coasta Naibii* [s. Pietriceaua c. Brebu-PH]; *Văile Naibii* [vale s.c. Bărbătești-VL];

• ***Necuratu***: *Fântâna lu Necuratu* [s. Săulești c. Lăpușata-VL];

• ***Satana***: *Satana* (vale s. Suseni c. Bilciurești-DB); *La Pod la Satana* [s. Suseni c. Bilciurești-DB];

• ***Șeitan***[32]: *Șeitani* [moșie c. Bucu-IL]; *Șeitanu* [pădure c. Bucu-IL]; *Șeitănești* [parte de sat s. Cotorbești c. Vulpeni-OT]; *Poiana de la Șeitan* [loc s.c. Cerașu-PH].

Dintre apelativele citate, *benga* și *ciort* sunt cel mai bine reprezentate la nivel toponimic, beneficiind, fiecare în parte, de „familii" de nume alcătuite prin derivare ori compunere (în funcție de situațiile particulare – administrative, de regulă – în care s-au aflat, la un moment dat, așezările).

Concluzii

În denumirile formelor de relief din Oltenia și Muntenia, supranaturalul este prezent, după cum s-a observat din exemplele citate pe parcursul lucrării noastre, în ambele sale ipostaze: pozitivă (toponime în care apar nume de sfinți, obiecte religioase etc.) și negativă. Numai că, „înrobit", pe de o parte, naturii sale, care-l determină să scoată în evidență mai degrabă defectele[33] decât calitățile, și lezat, în mod direct, pe de altă parte, în desfășurarea existenței lui de zi cu zi de „neajunsurile" unora dintre obiectele geografice care-l înconjoară, mentalul colectiv (creștin) le-a numit cu deosebire pe acestea, asociindu-le, din galeria personajelor negative, în special cu numele celui mai

[29] După cum se poate observa, *Dimonu* indică forme variate de relief, aflate în județe diferite și denumite în împrejurări, de asemenea, diferite; prin urmare, și etimologia toponimelor este posibil să fie mereu alta: *Dimonu* poate fi un demon, un drac care ieșea noaptea în calea oamenilor, un deal mare, abrupt și hârtopos și, nu în ultimul rând, un antroponim intrat în toponimie prin transfer interonimic (vezi DTRO, vol. 2).

[30] Cf. *Maimon* < mamon „diavol" ori „maimun" – maimuță (Iordan 1983: 285).

[31] Cf. *mamot* „drac" (vezi DTRO, vol. 4).

[32] Din arabul *șeytan*.

[33] În antroponimie, poreclele – unele dintre ele chiar usturătoare, acele „vorbe de ocară" despre care vorbea I.A. Candrea (în *Poreclele la români*, p. 8) – sunt mărturia clară a spiritului zeflemitor și a tendinței de a blama slăbiciunile semenilor.

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

popular „erou" negativ din toate vremurile – *dracul*. Rezultat al observării empirice a realității sau, în alte cazuri, rezultat al legendelor locale ce îl au drept protagonist de *diavol*, toponimele de această factură se află, de fapt, la intersecția dintre folclor, religie și geografie, liantul dintre ele fiind, ca de obicei, imaginarul popular.

Bibliografie

Avram, M. 1960. Sufixele româneşti *-ílă* masculin şi *-ílă/'-ilă* feminin. În *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. al II-lea, 149–178. Bucureşti: Editura Academiei.

Băcescu, M. C. 1961. *Păsările în nomenclatura şi viața poporului român.* Bucureşti: Editura Academiei Române.

Bejan, D. 1991. *Nume româneşti de plante.* Cluj: Editura Dacia.

Biblia. *Evanghelia după Luca*. Capitolul 9. Versetul 42.

Idem. *Evanghelia după Matei*. Capitolul 8. Versetul 16.

Bolocan, Gh. (coord.). 1981. *Dicționarul elementelor româneşti din documentele slavo-române (1374–1600)*. Bucureşti: Editura Academiei Române.

Bolocan, Gh., T. Voronțova, E. Şodolescu-Silvestru, I. Burci. 1999. vol. I (A-M). *Dicționar frazeologic român-rus.* Craiova: Editura Universitaria.

Bolocan, Gh., E. Şodolescu-Silvestru, I. Burci, I. Toma. *Dicționarul entopic al limbii române*, 2009, vol. I (A-M). 2010, vol. II (N-Z). Craiova: Editura Universitaria.

Candrea, I.-A.1999. *Folclorul medical român comparat,* Iaşi: Polirom.

Candrea, I. A. 1895. *Poreclele la români*, Bucureşti.

Căprioară, C. 2014. *Limbajul popular medical românesc.* Cluj-Napoca: Editura Mega.

Chivu, Gh. 2015. The name of the devils in the Romanian translation of the Divine Comedy. În *Proceedings of the Third International Conference on Onomastics "Name and Naming". Conventional/Unconventional in Onomastics*, O. Felecan (ed.), 904–911. Cluj-Napoca: Mega, Argonaut.

Creangă, I. 1989. Povestea Porcului. În *Poveşti. Amintiri. Povestiri*. Prefață şi tabel cronologic de Al. Piru. Bucureşti: Editura Minerva.

Cristoreanu, C. 2015. Poreclele din mediul şcolar – între ludic şi agresivitate. În *Proceedings of the Third International Conference on Onomastics "Name and Naming". Conventional/Unconventional in Onomastics*, O. Felecan (ed.), 98–109. Cluj-Napoca: Mega, Argonaut.

Dicționarul toponimic al României. Oltenia (DTRO). (Gh. Bolocan, coord.). 1993. vol. I (A-B). Craiova: Editura Universitaria.

Dicționarul toponimic al României. Muntenia (DTRM). (N. Saramandu coord.). 2005. vol. 1 (A-B). Bucureşti: Editura Academiei Române.

Evseev, I. 1994. *Dicționar de simboluri şi arhetipuri culturale.* Timişoara: Editura Amarcord.

Evseev, I. 1997. *Dicționar de magie, demonologie şi mitologie românească*. Timişoara: Editura Amarcord.

Felecan, D. 2015. „Emilia cândva Serbac" sau despre „refuzul" numelui. În *Proceedings of the Third International Conference on Onomastics "Name and Naming". Conventional/Unconventional in Onomastics*, O. Felecan (ed.), 137–148. Cluj-Napoca: Mega, Argonaut.

Iordan, I. 1963. *Toponimia românească*. Bucureşti: Editura Academiei Române.

Iordan, I. 1983. *Dicționarul numelor de familie româneşti.* Bucureşti: Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)

Jipescu, Gr. M. 1881. *Opincarul. Cum este şi cum trebuie să fie săteanul.* Bucureşti.
Kernbach, V. 1994. *Universul mitic al românilor*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică.
Mangra, M. 2001. Apelativul drac în antroponimia românească. *Studii şi cercetări de onomastică* (SCO) 6: 179–206.
Milică, I. 2013. *Lumi discursive. Studii de lingvistică aplicată.* Iaşi: Editura Junimea.
Moldovanu, D. (sub redacţia). 2014. Introducerea la Tezaurul toponimic al României. Moldova, vol. II. În *Mic dicţionar toponimic al Moldovei (structural şi etimologic)*, Partea I, *Toponime personale.* VII-XVIII. Iaşi: Editura Universităţii Alexandru Ioan Cuza.
Seche, M., L. Seche. 2002. *Dicţionar de sinonime.* Bucureşti: Editura Litera Internaţional.
Şăineanu, L. 1908. *Dicţionar universal al limbii române,* Craiova.
Şăineanu, L. 1978. *Basmele române în comparaţiune cu legendele antice clasice şi în legătură cu basmele popoarelor învecinate şi ale tuturor popoarelor romanice*. Ediţie îngrijită de Ruxandra Niculescu, prefaţă de Ovidiu Bârlea. Bucureşti: Editura Minerva.
Tomescu, D. 2001. *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică.* Bucureşti: Univers Enciclopedic.

Surse on-line

https://dexonline.ro/definitie/drac (accesat la 12.05.2017)
http://www.metaliteratura.asm.md/arhetipul-diavolului-de-la-istorie-spre-fictiune/ (accesat la 10.08.2017).
http://www.upm.ro/ldmd/LDMD-03/Lds/Lds%2003%2039.pdf (accesat la 3.02.2017).
http://www.animalutul.ro/pesti/specii-de-pesti/trachinus-draco-dracul-de-mare/1375/ (accesat la 20.07.2017).
https://ro.wikipedia.org/wiki/Vlad_Dracul (accesat la 20.07.2017)
https://ro.wikisource.org/wiki/Arvinte_%C8%99i_Pepelea#SCENA_III (accesat la 05.05.2017).
http://www.descopera.ro/natura/13833309-piatra-dracului-stanca-solitara-din-bistrita-si-legendele-cu-draci-duhuri-bune-si-capcauni-tesute-in-jurul-ei (site accesat la 14.07.2017).
http://www.upm.ro/ldmd/LDMD-03/Lds/Lds%2003%2039.pdf (site accesat la 12.07.2015).

BDD-V4422 © 2017 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:14:31 UTC)